

DE MIERENLEEUW.

(Vervolg van blz. 96.)

Als in een Chineesche stad zoo dicht opeen huizen ze langs de boschranden en greppels van de Soerensche bosschen; reuzenbeesten en miniatuurschepsels naast elkaar; dertig, veertig kuiltjes op een strook van een meter lengte en een paar decimeter breedte; trechters van een decimeter in doorsnede en van een halve centimer soms vlak naast elkaar.

't Heele jaar door van April tot October zijn de kuiltjes te vinden en, voor zoover ze goed onderhouden zijn, alle bewoond; in 't rond liggen de resten van de prooi, kevers, vliegen, mieren; maar niet in zoo'n groot ^{aan}getal als men zou verwachten bij de aanwezigheid van zoovele en steeds hongerige roovers. Waarschijnlijk geraken de meeste huidjes onder 't zand, bij 't verplaatsen of 't repareeren van de valkuilen, of ook wel mogelijk, waaien ze weg, de droge chitine-hulsels van al die uitgezogen insecten. Want niets dan de drooge huid blijft er over. Wel zegt Alphonse Karr, en dat is mij altijd bijgebleven omdat ik het zoo merkwaardig vond, dat de mierenleeuw den kop van zijn slachtoffer versmaadt, la tête n'est pas de son goût; zoo'n kop lust hij dus niet; dat mag waar wezen voor de Fransche mierenleeuwen, voor de Nederlandsche geldt het niet, dat heb ik onderzocht bij talrijke slachtoffers: de kop was net zoo droog als de rest van het pas weggevorpen dier. De onze zijn dus zulke fijnproevers en lekkerbekken niet als de Fransche.

Opmerkelijk is het, dat ik bij Réaumur (de bekende van den thermometer), die in zijn 10de „Memoire pour servir à l'histoire des insectes" de mierenleeuw net honderd jaar voor Alphonse Karr uitvoerig behandelde, ook weer die kieskeurigheid van het beest vermeld vond; een beest, dat nota bene niets wat leeft en dat hij aandurft versmaadt, zelfs zijn soortgenooten niet, als zij 't ongeluk hebben bij 't achteruitschuiven in een bewoond kuiltje te vallen. En nog opmerkelijker is het, dat Réaumur het precies met de zelfde woorden zeide, 100 jaar vóór Alphonse Karr: „La tête n'est pas de son goût."

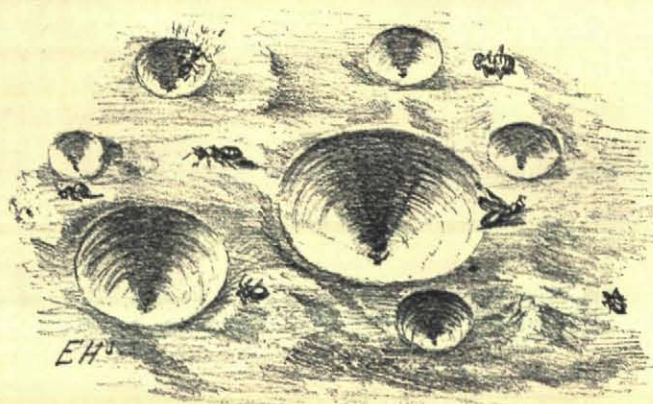
't Is niet moeilijk er achter te komen, hoe de mierenleeuw zijn kunstig vangkuiltje vervaardigt. Wie er een stuk of wat, niet te veel, drie of vier bv. in een sigarenkistje zet, dat half met bikzand of schuurzand is gevuld, treft het allicht eens een der diertjes te snappen, terwijl het aan 't werk is.

Maar ga er niet met den neus boven staan, of het houdt onmiddellijk op en verschuilt zich onder 't zand; kijk eerst op een afstand toe, en nader behoedzaam zonder aan tafel of stoel te stooten; want

de minste beweging deelt zich mede aan het droge zand en de ingenieur is gewaarschuwd.

Legt ge het voorzichtig aan, dan zult ge merken, dat het dier steeds achteruitschuivend een greppel graaft en wel een gesloten, meer of minder zuiver ronden kring. Het werpt, zijn poot en kop als schep gebruikend, het zand, dat op zijn weg ligt, naar den linkerrand, steeds opscheppend met den poot, die naar de binnenzijde van den kring is gekeerd.

Is het dier eens rond geweest, dan beschrijft het opnieuw een cirkel aan den binnenkant van den

Versche kuilen van den Mierenleeuw.

vorige, de twee vloeien in de breedte samen en er onstaat, om 't zoo te noemen, een ringvaart; zonder water wel is waar en zonder ringdijk ook, want 't uitgegraven zand wordt te ver weggeslingerd om zich dicht bij de geul te kunnen ophoopen.

Het zand, door de kringgeul ingesloten, moet nu nog verwijderd worden en dat bewerkstelligt het dier, door spiraalsgewijze achteruit te loopen, voortdurend de ringvaart uit te diepen en te verbreden en daarbij nooit anders zand te scheppen dan aan den binnenkant, dus door steeds op te scheppen met den poot die van de geul is afgekeerd. Is die poot moe, dan steekt het den zandkegel binnen de geul dwars over en zet met den anderen onvermoeiden voorpoot zijn werk aan den overkant voort.

Allengs is de binnenkegel overgeworpen en er is een holte ontstaan in de plaats van een verhevenheid, een negatieve kegel, om zoo te zeggen.

Die behoeft nog maar een beetje verdiept en geëffend te worden en de valkuil is gereed.

Lagen er steentjes binnen de oorspronkelijke geul dan worden die op den kop geladen en weggeworpen; of zijn ze hiertoe te groot, dan gaat de mierenleeuw, nadat elke andere wijze van opzij zetten ondoenlijk is gebleken, er ook wel toe over, geheel

uit den kuil te komen, het struikelblok op den rug te nemen, en het met groote moeite achterwaarts tegen de helling opkruipend, naar boven en naar buiten te werken.

Mislukt zo'n poging herhaaldelijk, dan raakt zelfs het geduld van een mierenleeuw uitgeput, hij duwt den steen ergens vast tegen de helling van zijn kuil, of hij gaat er toe over een geheel nieuwen trechter te graven.

Dat geduld is anders niet licht ten einde. Een

paar jaar geleden hield ik eenige mierenleeuwen in een kistje, ze waren, meende ik, in Augustus eindelijk alle verpopt en uitgekomen en het kistje werd in een hoek gezet. In 't volgend jaar Juni opende ik toevallig het kistje en daar zat zoo waar nog een mierenleeuw in zijn kuiltje rustig te wachten op prooi. Hij had in een maand of acht niets gevangen of gegeten, zelfs geen beet gehad, want het kistje was en bleef gesloten. Welschoot het dier onmiddellijk

weg, toen ik het kistje eindelijk opende, maar 't kuiltje was nog mooi en de honger van 't diertje blijkbaar zoo groot, dat 't dadelijk weer in positie onder den trechter kroop, ofschoon 't mij, geloof ik, zeer goed zag.

De honger brengt de beestjes nog wel eens meer van hun gewoonte; zoo zal een mierenleeuw niet licht een doode of liever een onbeweeglijke prooi aangrijpen, maar na zeer lang vasten en bij groote hitte in de felle zon gebeurt het toch wel; dat heb ik bij ondervinding, al zal 't stellig een uitzondering zijn.

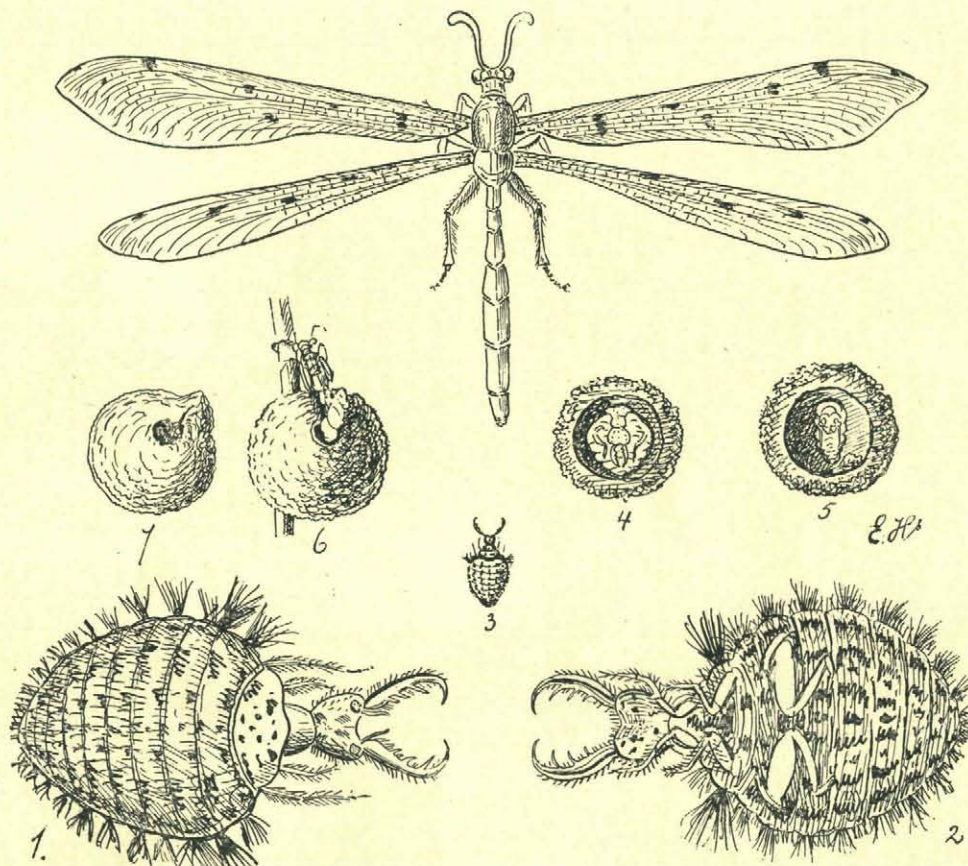
Ook zag ik ze in 't eind van Mei van dit jaar, voor het eerst kuiltjes maken onder den blooten hemel, zonder overhellend dak of eenige andere beschutting tegen regen. Het was na weken van kille regens, dat op een Zondagmorgen de zon prachtig opging en voor 't eerst weer na langen tijd een mooien warmen dag beloofde. Ik ging eens naar de mierenleeuwgreppel aan den Noordwest-kant van Apeldoorn, langs de oostelijken zoom van Berg en Bosch, waar het groote dennenbosch begint, dat zich tot bij Hoog-Soeren uitstrekt.

En ik stond verbaasd over de menigte trechters, die ik aantrof. Bijna alle waren nieuw en bijzonder diep en steil, enkele bouwmeesters legden juist de laatste hand aan 't werk, anderen begonnen pas. En nu niet meer uitsluitend onder de overhellende aardlagen, neen langs de greppelhelling, op den bodem, tot midden op den zandweg, overal en overal gaapten de kuiltjes. Het was toen zeven uur ongeveer, tegen

negen uur was het al snikheet en de vangst was groot, haast geen kuiltje zonder prooi. Toen zag ik ook eens, dat een mierenleeuw een pas gegrepen prooi weer opsmeet, toen er een tweede, grootere, in den kuil viel.

Het droge weer hield nu werkelijk aan, het scheen of de dieren het wisten, en de kuiltjes bleven ongedekt. Een dag of acht later waren alle weer geretireerd onder de boschranden, de barometers daalden en het ging opnieuw aan 't regenen.

Tegen half Juni begon het aantal vangkuiltjes merkbaar te minderen; naast de oude uitgesleten

1. Mierenleeuw (larve) sterk vergroot.
 2. idem, van onder gezien.
 3. idem, natuurlijke grootte.
 4. Geopende cocon (iets vergroot), de larve zit er nog in dubbelgevouwen.
 5. idem, reeds verpopt.
 6. Het volwassen dier verlaat de cocon.
 7. Lege cocon.
- Bovenaan: het volwassen insect op bijna dubbele grootte.

en verlaten trechters ontstonden niet steeds weer nieuwe. En bij het onderscheppen spartelde geen mierenleeuw op de teruggeschoven hand. Leeg en verwaarloosd lagen daar honderden trechters. Een epidemie, dacht ik eerst; maar spoedig merkte ik de eigenlijke oorzaak. In plaats van een griezelig beestje bleek er onder de meeste van zulke groote slecht onderhouden kuiltjes een bolletje zand geborgen te zijn, een kleine knikker, de cocon van den mierenleeuw. De dieren, die ik vroeger in huis had nagegaan, verpopten eerst in Augustus, daardoor was ik er niet op verdacht geweest. Dus al cocons in den voorzomer. De zandbolletjes zagen er niets levend uit, maar ik kende ze van vroeger, en bovendien ik had al meer met mimeerende cocons kennisgemaakt, o. a. met die van een rups, die op toorts leeft, een cucullia-soort, deze lijken nog veel meer op aardkluitjes; de mierenleeuw-cocons zijn te mooi rond om iemand te foppen, die wat van mimicry weet.

Hoe de mierenleeuw zijn bolvormigen cocon maakt onder het mulle zand is niet zoo makkelijk waar te nemen, als het vervaardigen van den trechter. Maar treft ge het in de buurt te zijn, als een kolonie aan 't werk is, dan is er wel iets van te bespeuren. Al licht schept ge er een op, die pas half klaar is; het diertje zit dan dubbel gevouwen, de kop tegen de buik geklemd onder een koepel van zand, een halven bol, die van binnen met wit satijn is gevoerd.

Dit koepeltje spint en weeft het diertje met behulp van een spintoestel aan den laatsten achterlijfsring. Als de halve bol klaar is, waarbij het zijn eigen lichaam als vorm, als mal, gebruikt, keert het zich waarschijnlijk om en spint de andere helft er tegen. Toch is er geen naad te bespeuren.

Het spinnen heb ik tot mijn spijt niet kunnen waarnemen. Réaumur, Rösel en Bonnet, ook een Fransch entomoloog uit de vorige eeuw, wel. Volgens den laatste (*Memoires de Réaumur* No. X, Tome VI) spint de mierenleeuw een draad van zandkorrels, d. w. z. aan de kleverige spindraad hechten zich zandkorrels en door 't aaneenweven of aaneenkleven van die korrelsnoeren ontstaat hoogstwaarschijnlijk eerst de koepel en daarna de bol, waarin zich de mierenleeuw verpopt.

Doch dit geschiedt niet dadelijk. Veertien dagen nadat de zandbol klaar was, heb ik er eenige geopend en ik vond er de mierenleeuw nog onveranderd en levend in. Maar niet springlevend, alleen pooten en kaken waren goed beweeglijk, het dier kon zich evenwel niet meer uitstrekken. Trouwens, dit kan het schijnt het al niet meer, als het een poosje aan 't spinnen is geweest en weer op het zand wordt gelegd.

Eerst na drie of vier weken barst de larvehuid en dan ligt in den zandbol de witte pop, en daar-

naast de afgestroopte huid met nog iets dat blijkbaar grootendeels bestaat uit de een of twee jaar lang opgespaarde excrementen; want bij de vele buitengewone eigenschappen van dit belangwekkende dier, voegt het nog deze, dat het wel eet, en met veel smaak en lust, maar den uitweg mist om het onverteerbare deel van zijn voedsel op de gewone wijze te expedieeren. Dat gebrek aan een contre-partie van den mond heeft het gemeen met de jonge larven van kikkers en andere amphibiën. In de vierde of vijfde week, het gaat niet zeer regelmatig, komt de pop uit den zandbol kijken, de kop doorboort, met behulp van een scherp vocht waarschijnlijk, den cocon; uit het gaatje steekt halverwege het witte lichaampje, dit scheurt op den rug en op de wijze der libellen stijgt uit de achterblijvende huid, het volkomen dier, het imago op.

Dit heeft werkelijk ook veel weg van een libel, maar het verschilt in vele opzichten er van, zoodat iemand die een libel goed kent, niet licht een volkomen mierenleeuw voor een juffer of glazenmaker zal aanzien.

Voor al de vleugels in stand van rust verraden den mierenleeuw, hij draagt ze net als de bekende gaasvliegen, nl. als een dak over 't lichaam en niet stijf uitgespreid of omhoog gericht zooals de libellen. Ook de knotsvormige, gebogen sprieten kenmerken het dier voldoende.

Veel wordt het niet opgemerkt, ook niet op plaatsen waar overvloed van larven gevonden worden, want het vliegt 's nachts en houdt zich daags schuil in de spleten van de boomschors, op de takken of misschien ook wel onder 't zand.

Of het eet en, zoo ja, wat, is ook nog niet met zekerheid bekend. Zoetigheid, kersen en pruimen, vreet het in gevangenschap met genoegen. Maar naar de flinke kaken te oordeelen, zou men zeggen, dat het ook wel steviger kost begeert. Trouwens, waar moet 't in een dennenbosch kersen zoeken?

Ik hoop in de zomervacantie nog eens fortuinlijk te zijn bij 't waarnemen. Eenige kans is er wel op, daar de mierenleeuwen den heelen zomer door verpoppen en uitkomen tot in 't eind van Augustus toe. Snap ik iets, dat nog niet beschreven is, dan zal ik 't wel vertellen. En wie 't al weet uit eigen ervaring, moet 't maar zeggen.

Ook zou ik heel graag eens willen weten, of de mierenleeuw nog op andere plaatsen dan in 't Gooi, bij Apeldoorn, Nijmegen en Wageningen en in Zuid-Limburg veelvuldig voorkomt, of dat werkelijk, zooals beweerd wordt, dit de eenige vijf streken zijn van ons land, die het diertje herbergen.

E. HEIMANS.